

UDC (УДК) 303.62-053.6 : 343.85

Тьорло Олена Ігорівна,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: tyorlo@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-7828-6975

Туз Назарій Дмитрович,

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки факультету
Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: tyznazar@i.ua
ORCID ID: 0000-0001-6317-6415

ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОПИТУВАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ ЯК ПРЕВЕНТИВНОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЗАХОДУ

Анотація. Досліджено особливості тактики проведення опитування неповнолітніх осіб як превентивного поліцейського заходу, наголошено на складності проведення опитування неповнолітніх, наголошено на специфіці психології формування вікових та індивідуальних особливостей, характеру, темпераменту, навичок, звичок, вихованню в сім'ї тощо. Дані, що характеризують особу неповнолітнього, дозволяють прогнозувати його поведінку під час опитування, вибирати тактично правильний напрямок, оцінювати достовірність показань опитуваного.

Досліджено тактичні дії працівників поліції в ході спілкування із вищевказаної категорією громадян, оскільки в ході такого спілкування, поліцейський може отримати важливу інформацію, за допомогою якої він зможе якомога швидше припинити певний вид правопорушення, або ж затримати особу, групу осіб, котрі вчинили таке правопорушення.

До осіб, від яких поліцейський може отримати корисну інформацію, належать особи, які були свідками протиправної поведінки інших осіб, потерпілі, особи, яким відомі факти або обставини вчинення злочинів або адміністративних проступків від інших осіб, особи, які можуть володіти інформацією про причини та обставини нещасних випадків з людьми, аварій на транспорті, порушень правил експлуатації та поводження з об'єктами підвищеної небезпеки тощо.

Визначений алгоритм проведення опитування неповнолітніх осіб, який має надзвичайно важливе значення, оскільки при вірній побудові тактики опитування поліцейський досягає бажаних результатів, зокрема: вірний напрямок розслідування; збирає матеріал, який здатен привести до покарання винної особи або швидкого звільнення невинної тощо.

Детально розглянуті складові, які мають включати в себе тактичні дії поліцейського в ході опитування неповнолітніх осіб. Охарактеризовано етапи проведення процесу опитування, які дають можливість тактично правильно побудувати спілкування з особою для отримання більш повної інформації про подію, яка відбулася свідком якої стала дана особа.

Ключові слова: неповнолітній, опитування, поліцейські заходи, працівник поліції.

Tyorlo Olena,

Candidate of Science in Physical Education and Sports, Associate Professor,
Professor of the Department of tactical and special training
Lviv State University of Internal Affairs
e-mail: tyorlo@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-7828-6975

Tuz Nazarii,Candidate of Law, Senior Lecturer of the Department
tactical and special training of the faculty
Lviv State University of Internal Affairs
e-mail: tyznazar@i.ua

ORCID ID: 0000-0001-6317-6415

TACTICS OF DETENTION OF ANCIENT PERSONS AS A PRIVETENT POLICE EVENT

Abstract. The article examines the peculiarities of the tactics of the conduct of minors as a preventive police measure, emphasizes the complexity of interrogation of juveniles, emphasizes the specificity of the psychology of the formation of testimonies, age and individual characteristics, character, temperament, skills, habits, education in the family, etc. Data characterizing the identity of a minor allows him to predict his behavior during interrogation, to choose tactically correct his direction, to evaluate the reliability of the testimony of the interrogator.

The tactical actions of police officers during communication with the aforementioned category of citizens are investigated, as during such communication, the policeman can receive important information by which he will be able to terminate a certain type of offense as soon as possible, or to detain an individual, a group of persons who committed such an offense.

Persons from whom a policeman may receive useful information include those who witnessed the unlawful conduct of other persons, victims, persons known to be aware of facts or circumstances of committing crimes or administrative misconduct from other persons, persons who may have knowledge of the causes and circumstances accidents with people, accidents in transport, violations of the rules of operation and handling of objects of high danger, etc.

An algorithm for interviewing minors is identified, which is extremely important, since with the correct construction of the police tactics, the policeman achieves the desired results, in particular: the correct direction of the investigation; collects material that can lead to the punishment of a guilty person or the prompt release of innocent, etc.

The components considered in detail, which should include tactical actions of a policeman during a survey of minors, are considered in detail. The stages of conducting the polling process are described, which enable tactfully to correctly construct communication with a person for more complete information about the event that witnessed this person.

Key words: juvenile, poll, police measures, police officer.

Вступ

Відповідно до статті 29 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Стаття 31 вищевказаного законодавчого акту наводить чіткий перелік превентивних поліцейських заходів, котрі працівники поліції можуть застосовувати під час виконання своїх функціональних обов'язків, зокрема: перевірка документів особи; опитування особи; поверхнева перевірка і огляд; зупинення транспортного засобу; вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; проникнення до житла чи іншого володіння особи; перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;

застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; поліцейське піклування [1].

Одним із першочергових та дієвих превентивних поліцейських заходів є опитування особи, що передбачено ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію».

Важливе значення в ході проведення опитування особи відіграє тактика опитування неповнолітніх осіб. В законодавстві враховано певні особливості, зокрема таке опитування може здійснюватися лише за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога. Для застосування відповідних особливостей необхідно враховувати лише вік особи, яка опитується.

Згідно зі ст. 6 Сімейного кодексу України неповнолітньою вважається дитина у віці від 14 до 18 років [2].

У статті 1 Закону України «Про охорону дитинства» зазначається, що дитина – особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше, а дитинство – період розвитку людини до досягнення повноліття років [3].

Стаття 1 Конвенції про права дитини зазначає, що дитиною є кожна людська істота, що не досягла 18-річного віку, якщо згідно із законом, застосованим до цієї дитини, вона не досягає повноліття раніше [4].

У Декларації прав дитини 1959 року зазначається, що дитина, унаслідок її фізичної та розумової незрілості, потребує спеціальної охорони й турботи, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження [5].

Окремі аспекти опитування неповнолітніх осіб досліджували такі науковці: А. П. Засць, А. Т. Комзюк, Ю. Ф. Кравченко, М. І. Мельник, О. С. Юнін, Р. Ю. Кіяшко та інші.

Водночас концептуальні основи захисту прав і свобод дітей, опитування їх, гарантії їхнього захисту досліджували такі зарубіжні науковці: М. Д. Генкін, І. Б. Новицький (Genkin M. D. The History of Soviet Civil Law / M. D. Genkin, I. B. Novitsky, N. V. Rabinovich. – М.: Yurizdat, 1944), І. Б. Исмаилов (I. B. Ismailov, 2002).

Однак, на сьогоднішній день виникає чимало питань стосовно правильності опитування дітей, послідовності дій працівників поліції при вказаному опитуванні та вибору місця опитування. Тому, ми, у даній роботі хочемо чітко вирішити вказану проблематику.

Метою написання наукової статті є встановлення недоліків працівників поліції щодо тактики проведення опитування неповнолітніх осіб, розроблення відповідних пропозицій щодо покращення такої діяльності.

1. Загальні поняття тактики опитування неповнолітніх осіб

Згідно чинного законодавства України, поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень. Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення. Надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога. Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить

виконанню поліцією повноважень, покладених на неї цим Законом [6 с. 176].

Опитування особи – це засіб спілкування поліцейського з громадянином, під час якого працівниками поліції досягається мета щодо отримання інформації від осіб, яких опитують, про скоєнні кримінальні та адміністративні правопорушення або такі, що мають бути вчинені, про осіб, причетних до їх вчинення, та про інші події, що мають значення для підтримання публічного порядку і громадської безпеки або такі, що належать до сфери діяльності поліцейських служб [7, с. 427].

Як зазначає Денисенко В. В. (Denisenko, 2015), опитування неповнолітніх являє собою специфічний процес, котрий вимагає від працівників поліції особливих вмій та навиків, оскільки діти до досягнення ними повноліття лише формують свої погляди на життя [8, с. 59].

2. Процесуальна процедура опитування неповнолітніх осіб

Тактичні дії працівників поліції в ході спілкування із вищевказаною категорією громадян є надзвичайно важливою, оскільки в ході такого спілкування, поліцейський може отримати важливу інформацію, за допомогою якої він зможе якомога швидше припинити певний вид правопорушення, або ж затримати особу, групу осіб, котрі вчинили таке правопорушення.

До осіб, від яких поліцейський може отримати корисну інформацію, належать особи, які були свідками протиправного поведінки інших осіб, потерпілі, особи, яким відомі факти або обставини вчинення злочинів або адміністративних проступків від інших осіб, особи, які можуть володіти інформацією про причини та обставини нещасних випадків з людьми, аварій на транспорті, порушень правил експлуатації та поведження з об'єктами підвищеної небезпеки тощо.

Визначення наявності підстав для опитування особи пов'язано з їх оцінкою з точки зору достатності та залежить від внутрішнього переконання поліцейського. Отже, достатньою уявляється певна сукупність підстав, оцінюючи, які поліцейський доходить єдиного висновку – про необхідність опитування особи, під час якого буде досягнуто його мета, як складової реалізації поліцейських повноважень. Звичайно, не можна вимагати від поліцейського отримання таких підстав для проведення опитування особи, які з достовірністю установлюватимуть можливість досягнення її мети, достатнім є високий ступінь достовірності.

Опитування може бути проведено у будь-якому місці. Разом із тим поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення.

Виходячи з положень ч. 2 ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію», запрошення особи до поліцейського приміщення з метою опитування не кореспондується з обов'язком особи пристати на таке запрошення.

Закон не визначає форму надання та закріплення особою інформації в процесі застосування опитування. Як уявляється, відповідна інформація може надаватися як в усній, так і в письмовій формі. Усна форма отримання інформації може бути більш ефективною для забезпечення виконання низки повноважень поліції, наприклад, для можливості максимально оперативного реагування на правопорушення, в тому числі забезпечення переслідування правопорушника по гарячих слідах.

Разом із тим більш поширеною формою надання та фіксування повідомлюваної під час опитування особою інформації є письмова форма, яка може знайти своє вираження у складенні пояснення чи рапорту.

Як вже було зазначено, що проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), усиновлювачів, опікунів чи піклувальників, інших близьких родичів чи членів сім'ї, а також представників органів опіки й піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній, педагога або психолога. Це, зокрема, визначає особливості підготовки й проведення опитування неповнолітньої особи віком від 14 до 18 років або малолітньої особи віком до 14 років. Вік особи встановлюється в загальному порядку за відповідними документами, а в разі їх відсутності – іншим шляхом, зокрема, шляхом призначення судово-медичної або комплексної судової медичної та психологічної експертизи. Запрошення осіб для проведення опитування неповнолітньої особи не обмежується лише їх присутністю, а й передбачає виконання ними певних обов'язків та надає таким особам певні права, як, наприклад, право ставити опитуваним особам запитання або висловлювати заперечення проти окремих зі заданих неповнолітньому запитань.

Набуття неповнолітнім цивільно-правової дієздатності у повному обсязі до 18 років, у разі реєстрації шлюбу – ст. 34 Цивільного кодексу України; під час роботи за трудовим договором, зайняття підприємницькою діяльністю [9].

Батьки та інші законні представники, як правило, мають авторитет і довіру неповнолітнього, можуть сприяти встановленню контакту з дитиною, отриманню правдивих свідчень, а також захисту його прав і законних інтересів. Разом із тим, якщо є підстави вважати, що батьки або інші законні представники заці-

кавлені в наданні неповнолітнім неправдивої інформації, чинять на нього негативний вплив чи їх інтереси суперечать інтересам особи, яку вони представляють, поліцейським таким законний представник може бути змінений іншим.

Закон чітко не регламентує права й обов'язки педагога. Уявляється, що він виступає в цьому випадку, як спеціаліст. Педагог має займатися вихованням і навчанням неповнолітніх такого самого віку, що й вік дитини, яка підлягає опитуванню. Завдання педагога – допомогти поліцейському встановити психологічний контакт, виробити правильну тактику проведення опитування, сформулювати запитання з урахуванням дитячої психіки або індивідуальних особливостей психіки неповнолітнього.

3. Тактика проведення опитування неповнолітніх осіб

Визначення алгоритму проведення опитування неповнолітніх осіб має надзвичайно важливе значення, оскільки при вірній побудові тактиці опитування поліцейський досягає наступних результатів:

- вірний напрямок розслідування;
- збирає матеріал, який здатен привести до покарання винної особи або швидкого звільнення невинної;
- підтримує процес розслідування, зберігаючи час, гроші та ресурси;
- збільшує громадську впевненість у поліцейській роботі, особливо при спілкуванні із свідками та жертвами злочинів, які прямо стикаються з поліцією.

Розглянемо детальніше, які складові мають включати в себе тактичні дії поліцейського в ході опитування неповнолітніх осіб, для отримання вище перелічених результатів, зокрема:

- Тип (особисте, опосередковане).
- Форма опитування (вільне, профілактичне, пов'язане зі злочином).
- Місце опитування (суб'єктивно безпечне, умовно безпечне, небезпечне).
- Час опитування (робочий, позаробочий, неробочий).
- Характеристики суб'єкта опитування (вік, стать, релігія та ін.)
- Статус суб'єкта (підозрюваний, свідок, жертва, інформатор, не визначено).
- Кількість опитуваних (один, декілька).

Тактика опитування також можна поділити на етапи спілкування з особою, яку опитують: підготовка; представлення; встановлення контакту; вільна розповідь; відтворення ситуації; закінчення опитування; узагальнення.

Етапи проведення процесу опитування дають поліцейському можливість методично вірно побудувати спілкування з особою для отримання більш повної інформації про подію, яка відбулася свідком якої стала дана особа. Розглянемо детальніше кожен із етапів проведення тактики опитування неповнолітніх осіб.

Підготовка. Під час підготовки потрібно відповісти на наступні питання:

1. Що відомо по темі опитування (Злочин? Ситуація? Профілактика?)

2. Кого саме потрібно опитати? В якій послідовності?

3. Мета опитування? На які питання обов'язково необхідно отримати відповіді?

4. Характеристика та психологічний портрет опитуваного? Чи можемо ми передбачити його реакцію? Чи потрібно буде пристосовуватись до нього, долати супротив? Що ще потрібно знати про опитуваного?

5. Чи потрібно запрошувати інших осіб на опитування (психолога/педагога/перекладача тощо)?

Представлення. При зустрічі із людиною необхідно представитись:

1. Привіти опитуваного, упевнитись, що перед нами потрібна людина.

2. Назвати своє ім'я, прізвище, звання.

Встановлення контакту. В залежності від типу опитування, необхідно встановити контакт із опитуваним:

1. Вибачитись через те, що відриваєте опитуваного від повсякденної роботи. Я прошу вибачення через те, що відриваю Вас. Чи можу я опитати Вашу Дитину?

2. Уточнити чи має опитуваний час для розмови. Вказати очікуваний час. Чи маєте Ви декілька хвилин приділити мені уваги?

3. В декількох словах повідомити причину, з якої Ви плануєте провести бесіду з неповнолітньою особою. Я отримав скаргу на те, що ви регулярно проводите вечірки на дитячому майданчику у Вашому дворі.

4. Створення довірливих відносин із опитуваним:

– Використання компліментів. (У Вас дуже гарна кімната, собака, гітара, аудіосистема).

– Я так само як і Ви був підлітком. Декілька років потому до мене так само приходив дільничний з тієї самої причини, що й до Вас.

– Я вас розумію, але змушений. Я іноді почуваюсь так само, хочеться-буває провчити когось, але на щастя ми живемо у правовому суспільстві ...

– Розмова на сторонню тему. Яка улюблена рок-група у Вас? Справді, я колись захоп-

лювався їх творчістю. Ви мене врятуєте, якщо розкажете їх теперішній репертуар, мій син ними захоплюється.

Вільна розповідь. Працівнику поліції необхідно визначити доцільність проведення опитування:

1. Працівник поліції повинен коротко повідомити з якого питання він прийшов до опитуваного.

2. Прохання коротко, в межах 2–5 хвилин, повідомити основну інформацію по суті справи.

3. Уважно вислухати опитуваного, визначити його ставлення до офіцера/справи (агресія, співпраця тощо) та рівень обізнаності у темі (приховування, забування тощо). Деколи діти намагаються видати бажане за побачене.

4. Працівникові поліції необхідно визначити доцільність проведення опитування:

Діяти по ситуації:

– У випадку негативного ставлення – сформулювати довіру та покращити ставлення.

– У випадку низької обізнаності у темі розмови. Задати декілька уточнюючих питань, переконатись, що опитуваний справді нічого не знає по суті справи. Нерідко діти або самоствердитися перед однолітками видають недостовірну інформацію, намагаючись виглядати лідером перед іншими неповнолітніми.

– У випадку достатньої обізнаності у суті справи, переходити до відтворення ситуації.

Відтворення ситуації. Працівник поліції має керувати діалогом, задає питання з тим, щоб сформувати для себе чітку картину ситуації. Для цього він повинен: задавати питання, переважно відкриті та уточнюючі; уважно слухати відповіді; занотовувати, записувати в протокол, замальовувати інформацію або окремі факти; слідкувати за поведінкою опитуваного, його ставленням до бесіди та окремих тем в її рамках; у випадку погіршення ставлення до теми або офіцера, виконати дії по відновленню довіри опитуваного.

Закінчивши опитування, працівник поліції повинен: підсумувати отриману інформацію, в тому числі за допомогою технік резюмування; запропонувати повідомити будь-яку інформацію йому особисто, якщо дитина згадає її після опитування; залишити свої контакти, завіривши дитину, що деталі, які він згадає будуть дуже важливими в розкритті злочину; повідомити про подальші дії, які очікуються від опитуваного; подякувати за час, який опитуваний та його батьки (опікуни) витратили на офіцера; попрощатись.

Перед проведенням опитування неповнолітнього поліцейський зобов'язаний роз'яснити неповнолітній особі та його батькам (опікунам)

підстави застосування цього поліцейського заходу, а також мету застосування поліцейського заходу «виконання поліцейських повноважень». Крім того, передбачається виняток із зазначеного правила, який полягає в тому, що поліцейський може не повідомляти про підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це перешкодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї законом «Про Національну поліцію». Наприклад, поліцейський може провести опитування осіб на певній місцевості з метою забезпечення належної реалізації такого повноваження, як «здійснення супроводження транспортних засобів». При цьому поліцейський має право не повідомляти дійсної мети застосування відповідного заходу, адже це може негативно позначитися на реалізації поліцейського повноваження через витік відповідної інформації [10].

Крім того, поліцейський зобов'язаний повідомити та роз'яснити зміст ст. 63 Конституції України, ч. 2 ст. 33 закону України «Про Національну поліцію», відповідно до яких особа може за будь-яких обставин відмовитися надавати поліцейському будь-яку інформацію тощо.

Поліцейський повинен звертатися як до неповнолітніх, так й до його офіційних представників з повагою на «Ви», свої вимоги і зауваження викладати в переконливій формі. При зверненні до неповнолітньої особи він повинен привітатися з ним, назвати йому своє прізвище, звання та пред'явити на його вимогу службове посвідчення і повідомити мету звернення. Якщо до поліцейського звертаються неповнолітня особа, він зобов'язаний, уважно вислухати і вжити заходів за їх заявами, а в необхідних випадках пояснити, куди слід звертатися для вирішення порушеного питання.

Для більш ефективного та професійно грамотного опитування неповнолітніх осіб поліцейським слід опанувати основи процесу комунікації. Службова діяльність співробітників поліції неможлива без комунікативних зв'язків. На важливість цього процесу постійно звертається увага в різних нормативних документах. У них говориться, що повсякденна діяльність поліції протікає на очах у населення і авторитет поліції багато в чому залежить від поведінки її співробітників при спілкуванні з людьми, а тим паче з такою «складною» аудиторією, як неповнолітні. Не викликає сумнівів той факт, що однією з найбільш важливих якостей, що дозволяє підвищити ефективність процесу спілкування, є вміння слухати не тільки інших людей, але й дітей. Не просто слухати, а уважно вислухати до кінця свого співрозмовника. Таким чином продемонструвати

свою зацікавленість у тому, що він говорить, проявити пошану до нього та його думки. Це дозволить значно спростити подальше спілкування і встановити психологічний контакт із неповнолітньою особою, налаштувати позитивно до себе, зняти психологічну напругу, яка як правило є неминучою в початковому періоді спілкування.

4. Особливості опитування неповнолітніх осіб

Так можна виокремити деякі особливості опитування неповнолітніх:

- при опитуванні законний представник неповнолітньої особи має допомогти налагодити контакт з дитиною, а не в примусовій формі заставляти давати відповіді поліцейському;

- починати розмову з неповнолітнім з того, що ви колись так само, як і він мали неперозуміння з педагогами, батьками тощо;

- при проведенні опитування використовувати зацікавленість неповнолітньої особи на довільні теми не пов'язані із темою розмови для встановлення психологічного контакту;

- враховувати вік дитини та соціалізацію її у суспільстві;

- як одна із особливостей проведення опитування, слід відмітити схильність неповнолітніх осіб до перебільшення або до надмірної емоційності, що притаманно даному віку;

- опитування неповнолітньої особи також залежить й від місця його проведення. Так деколи розмову краще проводити на території неповнолітнього – це надає йому психологічної впевненості у своїх діях;

- перед проведенням опитування неповнолітньої особи, якщо є час та можливість, ознайомитися з його акаунтом в соціальних мережах – це допоможе вивчити вподобання та інтереси неповнолітньої особи для подальшого налагодження контакту.

Висновки

Таким чином, підсумувавши вищенаведене, слід наголосити тактика проведення опитування неповнолітніх осіб має свої особливості, оскільки позитивне ставлення до такої категорії осіб, уміння слухати, майстерність говорити, налагодження та підтримання контактів, уміння привернути та утримати увагу, безперешкодно долати бар'єри спілкування та вирішувати конфліктні ситуації, ефективно впливати на осіб з метою бажаних змін поведінки, допоможуть працівникам поліції підвищити ефективність обміну та сприйняття інформації, сформувати позитивний імідж та, відповідно, налагодити взаємодію з населенням.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України, Положення про патрульну службу МВС: чинне законодавство. К.: ПАЛИВОДА А. В., 2015. 92 с. (станом на 07 серпня 2015 р.).
2. Сімейний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
3. Про охорону дитинства: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021
5. Декларація прав дитини 1959 року. Організація Об'єднаних Націй. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_384
6. Про Національну поліцію: Науково-практичний коментар Закону України / кол. авт.; кер. авт. кол. Т. П. Мінка. Дніпро: ДДУВС, 2017. 480 с.
7. Павлюк Н. В. Використання тактичних прийомів допиту неповнолітніх, спрямованих на нейтралізацію фантазування. *Криміналістика XXI століття*: матер. міжн. наук.-практ. конф. 25–26.11.2010 р. Х.: Право, 2010. С. 427–430.
8. Денисенко В. В. Деятельность инспекторов по делам несовершеннолетних и участковых уполномоченных полиции по профилактике правонарушений несовершеннолетних: проблемы и пути их решения. *Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России*. 2015. № 2 (66). С. 59–62.
9. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
10. Борисов Н. Л. О некоторых тактических моментах допроса несовершеннолетнего обвиняемого. *Сибирский юридический вестник*. 2001. № 3. URL: <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1116791>.

References

1. Pro Nacional'nu policiiu: Zakon Ukrainy, Polozhennia pro patrol'nu sluzhbu MVS: chinne zakonodavstvo stanom na 07 serpnia 2015 r. (Law of Ukraine «On National Police», Regulations on the patrol service of the Ministry of Internal Affairs: current legislation as of August 7, 2015). Kyiv: PALIVODA A. V., 2015, 92 p. [in Ukr.]
2. Simeyni kodeks Ukrainy (Family Code of Ukraine). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Information from the Verkhovna Rada of Ukraine), 2002, 21–22, 135. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> [in Ukr.]
3. Pro okhoronu dytynstva: Zakon Ukrainy (United Nations Convention on the Rights of the Child). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Information from the Verkhovna Rada of Ukraine), 2001, 30, 142. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021 [in Ukr.]
4. Konventsiya Orhanizatsii Obyednanykh Natsiy pro prava dytyny (United Nations Convention on the Rights of the Child) of November 20, 1989. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021 [in Ukr.]
5. Deklaratsiya prav dytyny 1959 r. (Declaration of the rights of the child in 1959). Orhanizatsiya Obyednanykh Natsiy (United Nations). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_384 [in Ukr.]
6. Naukovo-praktychnyy komentar Zakonu Ukrainy «Pro Natsional'nu Politsiyu» (Scientific and practical commentary on the Law of Ukraine «On National Police») / D. Sc., T. P. Minka. Dnipro: DDUVS, 2017, 480 p. [in Ukr.]
7. Pavlyuk N. V. (2010) Vykorystanya taktychnykh pryomiv dopytu nepovnolitnykh, spryamovanykh na neutralizatsiyu fantazuvanya (Use of tactical methods of interrogation of minors, aimed at neutralizing fantasy). *Criminology of the XXI century*: intern science-practice conf. 25–26.11.2010, Kharkiv: Pravo, 427–430 [in Ukr.]
8. Denisenko V. V. (2015) Deyatel'nost' inspektorov po delam nesovershennoletnykh i uchastkovykh upolnomochenykh politzii po profilaktyke pravonarushenyi nesovershennoletnykh: problem i puty ikh resheniya (Activities of inspectors in juvenile and district police officers for juvenile delinquency prevention: problems and ways of their solution). *Vestnyk Sankt-Peterburgskogo unyversyteta* (Bulletin of the St. Petersburg University of the Ministry of Internal Affairs of Russia). 2 (66), 59–62 [in Rus.]
9. Tsyvil'nyi kodeks Ukrainy (The Civil Code of Ukraine). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukr.]
10. Borisov N. L. (201) O nekotorykh taktycheskikh momentakh doprosa nesovershennoletnego obvynyayemogo (Some tactical moments of interrogation of a juvenile accused). *Sybirskiy yuridicheskiy vestnyk* (Siberian Legal Newswire), 3. URL: <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1116791> [in Rus.]